REVISTA
DEL
CENTRE DE LECTURA

ANY III. REUS, 15 DE JUNY DE 1922 NUM. 58.

CONVERSES SOBRE TEATRE

I

ÉS difícil parlar amb novetat de coses de teatre. Si mercès a un esforç titànic s'aconseguís aplegar en un *corpus* tot quant s'ha escrit i disertat sobre l'art dramàtic i es sotmetés el colossal recull a una tasca metòdica de classificació, ens sorpendria constatar com idees tingudes ara com el darrer mot de la preceptiva teatral i teories defençades i impugnades amb el calor amb què s'acull un intent de renovació, quan prenen caràcter d'actualitat, tenen antecedents abundosos i repetits en la inexhaurible literatura escénica.

No volem pas dir amb això que tot estigui explorat ni que el crític o expositor de doctrines faci el treball de politxa folla. El teatre té una tradició que es compta per segles i ha estat sempre l'expressió més o menys tímida, però viva i eloqüent, de l'esperit humà; tant si s'el considera art anterior a les altres arts, com creu Maragall i per tant un art primitiu, rudimentari, o bé com la convinació de varies arts foses en el sentiment dramàtic i per consegüent, un art complert, com afirma Gilbert Cannan. El teatre, com les altres manifestacions artístiques, ha tingut moments de plenitud i de perfecció; però com que la continuïtat en ço perfecte és incompatible amb la naturalesa humana, subjecte a una llei de constant renovació, el teatre ha experimentat èpoques de decadència i de corrupció, fins a esdevenir paròdia i miser divertiment de joglars; però sempre ha reeixit amb nova força i amb el mateix procés que culmina en la perfecció. Més el teatre, malgrat les seves transformacions i vicissituds, és substancialment el mateix; la seva estructura és fonamentalment invariable i les lleis per les quals es regeix no estàn pas gaire distanciades de les dominants en el segle d'or de Grècia. Hi han certes expressions artístiques que obren i tanquen un cicle i es destaquen, cada una d'elles, amb personalitat pròpia i diversa la una de les altres. En arquitectura, per exemple, es destrien amb independència l'egipcia de la grega, la gòtica de l'alarba; però les etapes del teatre són una continuïtat. Quan d'entre el munt pintoresc i virolat de les farces i misteris migevals sorgí el monument dramàtic

shakesperià i després d'un intèrval de fosca es féu ovirador en totes les contrades de l'Europa culta, fou blasmat com quelcom monstruós i disparatat. Deia Voltaire: *Hamlet és una bestiesa... Les tragèdies són farces monstruoses... Shakespeare ha perdut al teatre anglès;* jutjava Delaudine: *La naturalesa havía ajuntat en el cap de Shakespeare ço més gran que es pot imaginar amb ço que la xavacanada més grollera pot tenir de vil.* Es pretenía que l'art dramàtic seguís les correnties del teatre clàssic grec i la crítica veia en les obres de Corneille i Racine la continuació de la tradició dramàtica dels helens. Si algú hagués afirmat que el llegítim i natural hereu d'Esquil i Sòfocles era precisament Shakespeare, se l'hauria titllat de boig. I no obstant, era en l'obra de Shakespeare on s'abrandava de bell nou la flama de la tragèdia. En ço extern, en ço estatuari i arquitectònic, Corneille i Racine evocaven l'escena grega; però en una evocació convencional, fredament acadèmica. Shakespeare en canvi, feia reviure, en humana grandesa, l'*Orestiada*, en *Hamlet; Edip*, en el *Rei Lear; Antigona*, en *Romeo i Julieta*, encara que accessoriament les llurs obres estessin mancades de l'euritmia clàssica.

Temps després, havia de ser considerat Shakespeare com el pare del romanticisme i contra aquesta escola s'aixecà, al seu torn, la bandera del teatre naturalista; però la tradició seguía el seu curs. Ibsen, com encertadament diu Fierens-Gavaert, es feu seves les lleis de la tragèdia antiga convinant-les amb les del teatre modern, colocant llurs personatges en les mateixes circumstàncies del *fatum* hel·lènic.

Així com Guimerà posa en boca de *Nathaniel*, el protagonista de *Jesús que torna*, aquestes parau-les: «*...que tot és hú, perquè tot és present..., que fins els grans de blat del pa d'aquesta taula tenen en ells quelcom dels grans de blat de la primera espiga...*», podem afirmar, referint-nos al teatre, que en la més novíssima obra que produeixi una escola dramàtica que vulgui significar-se com a creuada d'*avant-garde* i rompedora de motlles, hi bategarà vulgues no vulgues, el mateix esperit que bategà en la primera escena que jugaren els primers comediants, puix aquesta continuïtat eterna del teatre respòn a la idèntica persistència de la raça humana amb les seves eternes passions, neguits, joies i sentiments.

Però si bé poc o quasi res de nou podem dir, en canvi hi ha l'oportunitat en repetir coses que havien restat fora d'ús o que amb el temps han adquirit una valor d'actualitat que no tenien quan sigueren dites. Recordo que llegint una vegada a un amic un text clàssic en què es parlava de que en un festí grec es menjaren ostres, esclatà en una gran riallada d'incredulitat. Decididament el text era apòcrif; l'anacronisme era evident. Per al meu amic, les ostres eren modernes i no comprenia que existissin abans de conèixer's els «restaurants». Li era impossible imaginar-se un ciutadà d'Atènes o un patrici romà assaborint l'exquisit molusc.

Sobre teatre es va parlant i escrivint com en temps d'Aristòtil i Platò. S'el defineix, s'el vol sistematitzar; es planyen les crissis, es critiquen autors i còmics. En els moments actuals l'afer *Teatre*, i molt especialment el Teatre Català, és motiu de comentaris i projectes. No seria el Teatre la més democràtica de les arts si estigués privat a n'els humils de dir-hi la seva. Certa o equivocada, original o renovellada, també tenim opinió, amb permís dels qui, posant càtedra, volen actuar com a definidors. Definirem també nosaltres i si no podem posar-nos d'acord, lo què no seria impossible, cadescú haurà dit la seva, sense temença de què s'ens pugui titllar de *ningú*, puix ja sabem tots que l'apel·lació de *Ningú* se sol donar a n'els qui no ens donen pler i tal vegada pot ser una astúcia com la que emprà Ulisses per a enganyar a Polifem.

FRANCESC CURET